

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ambrosius Calepi||nus Bergomates: professor de||uotus
ordinis Eremitarum sancti Au||gustini: Dictionum
latinarum e greco || pariter diriuantiu[m]:
earu[n]de[m]q[ue] interpre||tationu[m] collector ...**

Calepino, Ambrogio

[Wien], 1512

VD16 VD16 C 227

V Ante X

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97871](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97871)

publica vna dependere in domib' templisq'. **Virg.**
 Et densis vnam demittere ramis. **Seruius.** Quam
 demittere. i. in more vng horionē defluere.
Vuidū/humidū/pingue: qd' precipue bz aliqd' humoy
 intrinsec'. **En** et vna dicta. **Dumidū** qd' bz humoy
Vulcanus de' antiq's purat' est: q' signi' extrinsecus.
 sicut ignis q' canus p' aera volat. **Solat** em' flām a et
 candida est. **Hic** z mulciber appellat: q' ferrū mulce/
 at. **Singūt** em' poere hunc fuisse deū et **Jouis** ex **Ju-**
none filiū. **Qui** faber **Joui** fulmina cōtra gygantes
 fabricauit. **Hinc** vulcanie insule appellate sunt.
Vulcanū in cornu p'clusum geris: signi' ignē in laterna
Vulcanis tis. sine s. post l. z per u. (portas.
Vulga sacculus scortez: siue et alia materia i quo pe/
 cuniā vel alia vite necessaria ferre solent hoies dicta
 q' nāmos aliasq' res inoluat. **Lucil.** In vulgā p'ene/
 trare pilosam. **Car.** Et viancū ex arcula addere in
 vulgā. **Hec** etiā a veteribus **Vulga** dī. **Est** z vulga
 siue bulga folliculus ad brachiū pendēs gerēde pe/
 ctine gratia. **Lucil.** Qui neq' iumentū est nec feruus
 nec comes vllus bulgā z queqd' bz nāmoz secū bz:
 cū bulga cēnat dormit lauat. **Quāq'** ponit' p' vulua:
 et eod' rano vulua pro saculo. **Idem.** Ita vt quisq'
 nostrū e bulga est matris in lucem editus.
Vulgus neutri gene. et indeclinabile. **Et vulgus** vulgi
 masculi. ge. significat multitudinē ignobiliorē. **Virg.**
Seruitq' animis ignobile vulgus. **Lice.** Saturnum
 maxime colunt vulgi. **Virg.** In vulgū ambigvas z
 querere conscius arma. **Et** a voluēdo quidā dicit
 puant: q' salute buc atq' illuc voluatur.
Vulgo aduerbialiter postū significat passim p' omes:
 cateruatim. **Virg.** Hinc letis vituli vulgo moriunt
 in herbis. **Vulgo** cōcepti dicit' qui patrē demonstrā/
 re non possunt: vel qui possunt quidē sed eū habent
 quē habere non licet. **Qui** et spurii vocant'.
Vulgaris et hoc gare. qd' est vulgi: hoc est vile ac cōe/
 vide z respōdet singulari. **Lice.** in arte veteri. **Da**
gna an parua/sacilia an difficilia: singularia sint aut
 vulgaria: vera an falsa. **Aliqñ** vulgare dicit' quod ē
 tritū z confectū. **Quintili.** Simul ne vulgare viam
 ingressus alienis demū vestigiis insisterem.
Vulgo as. in vulgus do: et qñ multos audientib' ac nō
 taciturnis dico: et quē omib' facio manifesto vile ha/
 beo. **Virg.** lib. i. Quid me alta silentia cogis rūpere
 z obductū vobis vulgare dolozē. **Lact.** lib. vii. **Que**
 vaticinia eoz cū paulatim fama vulgasset. **Lui.** lib.
 i. **Sunt** qui laurentiā vulgato corpore lupā inter pa/
 stozes vocatā putent. **Plaut.** in am. **Lui** me absente
 corpuz vulgavit suū. **Huius** cōposita sunt **Diuulgo**
Euulgo: qd' ē extra in vulgus ereo. **Lui.** li. ii. **Liulle**
 sus repositū in penitralibus pontificum euulgavit.
Inuulgo. **Hel.** Labris foras editis inuulgaret. **Per**
uulgo valde vulgo. **Lact.** **Ubi** rem cui cepi in dā/
 nius neq' vt animū decuit egrotū adolescentuli tra/
 ctare sed vi z via puulgata patrū quoz die accusabā
Vulnus: vide in dictione **Alcus.** **Hinc** vulnero as. sau/
 cio vulnus infero. **Transferit** qñq' ad animū z signi/
 ficat ango. **Unde** z vulnus animi. p' angore accipit:
 seu damno. **Pli.** **Quintili** illi fortuna vulnus intu/
 lerat duob' filiis immatura morte sublati.
Vulnerarius: medice' chirurgus q' vulnera curat. **Vul**
nerariū emplastrū quod vulnerib' imponit.
Vulpes z volpes: aial teste **varrone** q' pedibus volat.
Huius diminutiū est vulpecula. **Horat.** forte per/
 angustā tenuis vulpecula rimā. **Adiectiū** vulpin'
 a. um. qd' est a vulpe. **Sue.** **Ubi** leonis pellis deficit
 vulpina insūda est. **Aliqñ** ponit' pro astuto. **Plau.**
Vulpinus animus ne quid moliat mali.
Vulpinor aris. signi' mēda cū ac fraudib' vera querto
 huc effugio. **Tractū** ab inq'ozto vulpiū cursu.

Vulpinus penul. pro. lacus a vulpini oppido cui adiacet
 notatus in erruria pisciū fertilis. **Vulpinū** em' oppidū
 fuit opulentissimū: a quo vulpinensis dicit' sunt.
Vultur z vulturis z vulturius in nōs dicit' potest. **Enn.**
Vulturis in siluis miserū mandebat homonē. **Quis**
 est rapax carniuozia volatu tardo dicta q' propter
 magnitudinē corpis tarde volat. **Plaut.** in tru. **Ita**
 qñ vulturū: triduo prius p'duinabāt q' die ciuiturū
 sient: de hac aue sic scribit **Amb.** **Megant** vultures
 indulgere cō cubini et iugali quodā vlu nuptialisq'
 copule forte misceri: atq' sine vllō masculozū cōcipe
 re semine: et sine pūctōe generare: natosq' ex his in
 multā etate lōge vite. pcedere: vt vq' ad cētū annos
 vite eoz series p'ducat. **Est** z vultur mōs in **Apulia.**
Vulturū ventus qui ab oriente hiberno spirat. **Dicit'**
 a vulturis volatu vt quidam aiunt qñ alte resonat.
greci **Euronotū** vocāt: q' inter notū z euriū sit. **Hoc**
 noie etiā dicitur est flumius qui per campaniā labēs
 baud longe a cumis mergit: quod z vulturū dicit'.
Syrus. lib. viii. **Fluctuq'** sonoz vulturū.
Vulturū opidū cāpanoz est: et flumi' de q' mō ē dicit'.
Vultus a volo vis: sicut a colo cultus: pprie significat
 voluntatē hois que p' motu animi in facie ostendit.
Uñ facies sit ipa oris species que pmanet: vultū sibi
 fingere multi possunt formam nemo. **Lucre.** lib. ii.
 Protulit vultu neu. genere. **Sed** q's vtriusq' figure
 esse vides mixtim referētes vultu parentū. **Vultus**
 autē in nullo animante est preter hominē. **Huius** di/
 minutiū est vulticulus quo vsus est **Licero.**
Vultuosus: tristis. **Lice.** de optimo genere dicendū. **In**
 quo cui effeceris ne quid meprū sit: aut vultuosum.
Hinc aduerbiū vultuose: quod **Do.** usurpat pro eo
 quod ā est indignanter facie mēta z fronte subducta
 et cū gestu rebus accōmodato. **Vultuosa** frōs apud
Apul. pro mēta accipit. **Vir** em' lib. iii. met. **Longe**
 dissimilis aduenit nō ex leta facie: sed vultuosa frōte
 rugis insit' gentib' adieuerabat.
Vulua seu voluā: idēz quod vterus: z matris vulgo dē/
 licet falso: dicta q' fetus inuoluat. **In** ea em' pceptus
 sit et fetus cōtinēt. **Hanc** multi ex romanis ex porca
 in deliciis habuerūt: que duplici nomine appellabat.
Eiecticia. s. porcaria. **Eiecticia** a partu eiecto siue ene/
 cto. **Porcaria** ab edito. **Eiecticia.** **Plinius** optimay
 esse ait que fuerit porce occise: cū eiectus siue enect'
 ē partus. **Porcaria** cū editus est: meliorq' erat eius
 que peperisset q' virginis. **Hā** a partu statim suem
 primiperā interficiebant: tum habēde vulue gratia:
 tum vt lumen optimū efficerent. **Har.** **Te** fortasse
 magis capiet de virgine porca. **De** materna graut
 de sue volua caput. **Quāq'** accipit' vulua pro ore vul/
 ue. **Iune.** **Abducārdēs** rigide tentigine vulue. **Pli.**
 quoz boletozū prumpentiū in oui specie albū illud
 inuolucrū voluā nuncupat.

D Ante **X**

Vroz quasi vrozoz ab vngendo. **Hā** cū puellę nuberent
 apud veteres ac mariti domū intrarent: vngia po/
 stes vngabant: putātes ex hoc omnia mala ab ea do/
 mo arceri: vel q' lotos maritos vngēbāt. **Enn.** **Enn**
tarquinū bona femina lauit et vngit. **Ser.** in cō. lib.
 iii. en. sic habet. **Dos** fuerat vt nubes puelle sit
 cū venissent ad limē mariti postes anteq' ingrederē/
 tur ornarent lanceis vittis et oleo vngerent. **Et** inde
 vrozoz dicit' sunt quasi vrozozes. **Plin.** quozq' scribit
 nouas nuptas lupino adipe postes inungere solitas
 ne quid mali medicamenti inferret. **Huius** diminiu/
 tiū est vrozocula. **Diero.** ad oceanū. **Tu** mihi olim
 emortuā de sepulchro vrozoculā protrahis.
Vrozozis a. um. quod est vrozozis: vel qd' ad vrozē p'tinet
 vt res vrozoz. **Aug.** lib. ii. cō. **Non** curauit hęc quia

metus erat ne impediret spes mea compede vrozia
Aliqu' vrozius dicit qui vrozio nimis inseruit. Cuius
Pulchramq' vrozius vrbem extruxit.

Littera semiuoca

lis est: que vim duplicis consonantis
habet pro qua modo ca. gs. p. m. i. t. v. r. e.
bant: vt ap. e. c. g. r. e. c. s. p. r. o. q. u. i. b. u. s. n. u. c.
aper. grex dicimus. Sciendum q' r.
transit in u. consonantē: vt n. i. n. u. i. s.
in c. vt nor noctis et in aspirationē
subit: vt v. e. b. o. v. e. t. Quotienscumq'
autē bec ppositio er: cōponit cū dictione incipiente
a. vocali vel c. p. t. r. s. remanēt integra: sed quādo cū
s. s. abūci: vt exaro/ereo/erigo/eroleo/epuro/epu-
tio/explodo/extraho/crequo/crepes.

X Ante A

Xanthus: latine fluvius dicitur. Quo noie dicitur est fluvius
troianus: qui et Scamander dicitur. Nam qd in campis
troianis proxime sumit armenta rufa et pecora leu-
cophœa nascunt: ideo flumen id iudices xanthū a pel-
lauiſe dicunt. Est et nomē viri et nomē vrbis Lyci-
a fluvio sic nūcupate. Et nomen equi Hectoris.
Xanthū plū dicitur qui cū eorū vrbis ab bapago pfe-
cto Lyri obſideret vrozēs suas ac feruos et omnes
opes in arce poſuerūt: deinde adhibito igni crema-
uerunt: ipſiq' in bello irruentes cuncti cecidere.
Xanthicus apilis mēſis bebr̄eoz lingua appellat' est.
Xantho fuit vna ex nymphis Oceanī et Terhyos fi-
lia. Cuius lib. iii. geoz. Drymōq' xanthoq'.
Xantippe: nomē vrozis querule ſocratis philoſophi.

X Ante E

Xenos: latine hoſpes ſive peregrinus. Xenia hoſpita-
litas: amicitia externoꝝ.
Xenia dici poteſt munus hoſpitalitatis. vñ **Pharta-**
lis lib. vii. in q' euſimodi munera diſtichis deſcribit:
Xenia nominavit: q' verſus ipſos pro xenia mitteret.
Om̄is in hoc gracili xenioꝝ turba libello. Coſtabit
num̄is quatuor: empta tibi. Quatuor: eſt num̄ū
poſerit conſtare duobus. Et faciet lucrū bibliopola
trippon. **Hæc** licet hoſpitib' p munere diſticha mie-
tas: Si tibi tam rarus q' mihi munus erit. **Hui'** di-
mini. eſt Xenolū parū xenū. **Apul.** Eodemū meri-
dies acceſſerit et mittit mihi xeniola porcū optimū
et quinq' gallinulas et vini cadū in etate precioſi.
Xenodochiū: et xenodociū: hoſpitale locus publicus
quo peregrini et hoſpites hoſpitaliter recipiunt. **Ex-**
voſ hoſpes **δοχειον** receptaculū quaſi hoſpitium
receptaculū. **Hæro.** Xenodochiū in portu romano
ſcum totus pariter mūdus audivit.
Xenocrates p. c. nomē phi chalcædoniū auditoris pla-
tonis qui in academia Speuſippo ſucceſſit: et vigin-
tiq' annis docuit. Fuit tardus ingenio adeo vt
cū illū Plato Ariſtoreli cōpararet alterū freno: alte-
rū calcaribus indigere dicebat. **Hæc** philoſophoꝝ
ſeueriffimus exitit. Ferunt cū phyzne nobile ſcoꝝtū
dedita opera a quibuldā intra eius cellā miſſa eſſet:
atq' ab eo ozans lectulū partem accepiſſet: de munq'
impſecto ope diſceſſiſſet: dixit ſe nō a viro ſz a ſtatu
veniſſe. Eius vrbis tāta fides adhibebat: vt cū inu-
riat null' teſtimoniū admitteret: huic ſoli iurato
crederetur. **Hunc** atheniēſes aliqñ vendiderunt vt
ita in exilio degena frangeret. **Obiit** ſecūdo et octo-
geſimo etatis ſue anno cū noctu forte in ſartaginem
offendiſſet: fuere et alii hoc noie.
Xenodorus: fuit hiſtoricus patria Troezenus.
Xenodorus qñ **Ξηροσ** i. peregrinū quod et egregiū
denotat et **Δωροσ** donum fuit nomē ſtatuarū nulli

veterū celandi arte poſſponendi.
Xenophanes pe. cor. poeta Colophoniū: qui cōtra
Homēriū et **Hæſiodū** Elegias ſcripſit. Fuit et alter
Xenophanes ex Leſbo poeta **Zambicus**.
Xenophon: nomen phi et ducis inſigne atheniēſis
Socratis diſcipulus et **Platonis** emulus fuit. **Spe-**
ciolus moꝝatus et omnibus gratus. **Hæc** primus om̄
phoꝝū ſcripſit hiſtoꝝiā. **Exercitum** quoz ex vltimis
babilonię ſimb' per aſpera et difficillima itinera in co-
lumem in patriā reduxit. Fuere et alii **Xenophontes**.
Xenophilus pe. cor. nomē muſici chalcidenſis pytha-
gouci: de quo **Gal. maſi.** biennio minor q' goꝝias
qui centū et quinq' vixit annis **Xenophilus** chalciden-
ſis pythagoricus ſed ſgilitate nō inferior. **Siquidē**
vt ait **Ariſtophanes** muſic' om̄is in cōmō di. hūani ex-
pers ſūmo pfectiſſime doctrine ſplēdore extitit. **Est.**
Xerampelline veſtes vt inq' **Proſp.** fuerunt ad vſum
matronarū ampellini coloris qui inter cocinā et mu-
ricā mediū eſt. **Ξροσ**: ſiccū ſignificat. **Itaq'** **Xeram-**
pellinus coloris eſt: quē vulgo roſam ſiccam
noiamus. **Alij** **Xerampellinas** dicit' latine dicit **Atrā**
baricas: **Hoc** eſt que colorē atrū. i. nigri habent.
Xerolophus pe. cor. dicit poteſt ſiccus tumul' **Ξηροσ**
ſiccus **λοφοσ** tumulus. **Hæc** ex lapidib' conſtrui
cōſueuerāt principū tumuli.
Xeroliba: latine ſicca libya dicitur.
Xerophagiū: comēſtio ſiccōꝝ cibozum.
Xerophthalmia arida lipitudo: cum nec tument: nec
fluunt oculi: ſed graueſcunt.
Xeria: emplaſtra ſicca: ſicut **hygremphlaſtra** vocant'.
liquida emplaſtra.
Xerxes: latine dicitur bellator. vnde **Artorertes** magnus
bellator: fuit perſarū rex qui ptra atheniēſes in agnū
collegit exercitū. **Tradunt** ſcriptozes numerū copi-
arū terreſtriū quas in greciā duxit perſes fuiſſe. **Chir.**
myriades. i. decies ſepties centena miſſa. **Extrius**
em̄ numerus eſt continēs decē miſſa. **Tranſiit** eiūſ
exercitus p ſeptē dies totidē noctes nullo tēpore
intermiſſo. **Sed** nauali p̄elio a **Themolſto** de gre-
coꝝ duce victus rex ipſe cum paucis auſugit. **Fuit**
ſilius darij regis et **Aroſa** Lyri filia. **Hanc** hiſtoꝝiā
Herodotus late ſcripſit.

X Ante Y

Xylon grece: latine lignum dicitur vnde **xylobalsamum**
lignum balsami.
Xylinum: qd et **xylon** dicitur. qd vulgares **bambartium**
dicunt. **Ande** **xyline** veſtes.
Xylocasia: lignum Caſie.
Xylophagus pe. cor. verm̄is qui alb' obefus nigello
capite eſt: ac naſcit in lignoz cartē lignū corrodens.
In ponto et **phrygia** comedir: vt auctor eſt **Hæro.**
coatra **Sour.** **Et** quomō inquit apud nos ſicedula et
attagen nullus et **Scarus** in delicijs cōputantur: ita
apud illos **Ξυλοφαγοσ** comedire luxuria eſt.
Xyphis: grece **Ξυφοσ** ſignificat enſem. **Ande** **xyphie**
ſteſe ex cometarū genere in mucrones ſaſtigiare.
Xyſtus a grecis dicitur porticus ampla latitudine exerci-
tatiōi accommodata in qua **Achileus** per **hyberna** tpa
exercenē. **Hæc** **xyſtica** dicunt' **achileus** in **xyſtis** pu-
gnantes. **Sue.** in **Augu.** **Hæc** tamen eo minus aut
xyſticoꝝ certatiōes aut gladiatoꝝ pugnas ſeueriffi-
me ſemp' exegit. **XYſtica** etiā dicunt' qui **xyſto** ludū.
Significat enim **xyſtos** ſpiculatoꝝ vel **hanile** telum:
vnde **xyſtophorus** latine ſpiculatoꝝ. **Interdū** **xyſtus**
ſumit' pro ambulatiōe in qua **arbulcule** ſunt in plu-
rimas ſpecies effigiate. **Plini.** **Ante** **crypto** porticū
xyſtus eſt violis odoratus. **Aliter** **Plin.** i. v. epi. **Ante**
porticum **xyſtus** concilius in plurimas ſpecies diſtin-
ctusq' **buꝝo.** **Idē.** **Non** tam ſtatuarum et tabularum